

ASQAD MUXTOR ASARLARINI O'RTA VA OLIY TA'LIMDA O'QITISH MUAMMOLARI

Jumanazarova Zuxra

Kattaqo'rg'on davlat pedagogika insituti
Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi talabasi

+998500406125

jumanazarovaz896@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17577804>

Annotatsiya: Ushbu maqolada Asqad Muxtor asarlarini o'rta va oliy ta'limda o'qitish jarayonida uchraydigan asosiy muammolar tahlil qilinadi. Xususan, asarlarning murakkab badiiy-falsafiy mazmuni, zamonaviy o'quvchi va talabalarining dunyoqarashi hamda savodxonlik darajasidagi tafovutlar, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi va malakasidagi yetishmovchiliklar muammo sifatida ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, Asqad Muxtor ijodining o'ziga xos uslubi hamda badiiy qatlamini ta'lim jarayoniga moslashtirish uchun zamonaviy yondashuvlar, interfaol metodlar va innovatsion texnologiyalardan foydalanish zarurligi ta'kidlanadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Asqad Muxtor asarlarini zamonaviy ta'lim metodlari asosida o'qitish o'quvchi va talabalar tafakkurini boyitish, tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi aniqlanadi.

Kalit so'zlar: Asqad Muxtor, o'qitish metodikasi, o'rta ta'lim, oliy ta'lim, badiiy-falsafiy mazmun, zamonaviy yondashuvlar.

Аннотация: В данной статье анализируются основные проблемы преподавания произведений Аскада Мухтора в среднем и высшем образовании. В частности, рассматриваются сложная художественно-философская структура его произведений, различия в мировоззрении и уровне грамотности современных учащихся и студентов, а также недостатки в методической подготовке и квалификации преподавателей. Кроме того, подчёркивается необходимость применения современных подходов, интерактивных методов и инновационных технологий для адаптации творчества Аскада Мухтора к образовательному процессу. По результатам исследования установлено, что преподавание произведений Аскада Мухтора с использованием современных методик способствует развитию аналитического мышления, расширению кругозора учащихся и глубокому пониманию литературного наследия.

Ключевые слова: Аскад Мухтор, методика преподавания, среднее образование, высшее образование, художественно-философское содержание, современные подходы.

Abstract: This article analyzes the main problems of teaching Asqad Muxtor's works in secondary and higher education. In particular, it discusses the complex artistic and philosophical content of his works, differences in the worldview and literacy levels of modern students, as well as shortcomings in teachers' methodological training and professional competence. The article also emphasizes the necessity of applying modern approaches, interactive methods, and innovative technologies to adapt Asqad Muxtor's literary heritage to the educational process. The results of the study show that using modern teaching methods helps develop students' analytical thinking, enrich their worldview, and deepen their understanding of the literary heritage.

Keywords: Asqad Muxtor, teaching methodology, secondary education, higher education, artistic-philosophical content, modern approaches.

Kirish

Bugungi ta'lim jarayonida badiiy adabiyot namunalarini chuqur va ongli tarzda o'qitish o'quvchilar tafakkurini rivojlantirish, estetik didini shakllantirish va ma'naviy barkamollikka erishishning muhim omillaridan biridir. O'zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri Asqad Muxtor o'z asarlarida insoniyatning ma'naviy olami, jamiyat, ezgulik va hayot falsafasiga oid murakkab badiiy-falsafiy g'oyalarni ilgari suradi. Shu sababli uning asarlarini o'rta va oliy ta'lim bosqichida o'qitish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga egadir. Biroq, Asqad Muxtor ijodini o'quvchilar ongiga to'liq yetkazish jarayonida bir qator muammolar mavjud. Xususan, asarlardagi falsafiy mazmunning murakkabligi, badiiy ifoda vositalarining ko'pligi, zamonaviy o'quvchilarning tayyorgarlik darajasi va dunyoqarashidagi farqlar o'qitish samaradorligiga ta'sir etmoqda. Shu sababli Asqad Muxtor asarlarini ta'lim jarayoniga moslashtirish, ularni o'quvchi va talaba yoshiga mos metodlar bilan yoritish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tahlil qilish bugungi kunning dolzarb vazifasidir.

Asosiy qism

Asqad Muxtor o'zbek adabiyotining eng nozik hisli, eng teran fikrli adiblaridan biridir. Uning asarlarida inson qalbining eng chuqur qatlamlari, hayot falsafasi, ezgulik va yovuzlik kurashi, jamiyatning og'riqlari va orzulari aks etadi. Adib har bir so'zni shunchaki yozmaydi – so'zga jon bag'ishlaydi, har bir ibora orqali o'quvchini o'ylantiradi, hislantiradi va tarbiyalaydi. Uning uslubi mulohaza va mushohada bilan boy. U insonni shoshiltirmaydi – sokin, lekin chuqur ohangda hikoya qiladi. Uning asarlarini o'qiganingiz sari o'zingizni ko'proq tanib borasiz: fikrlaysiz, bilasiz, anglaysiz. Shuning uchun ham adib ijodi o'zbek adabiy merosining bebaho boyligi sanaladi. Uning ijodi o'zbek adabiyotida zamonaviy tafakkur, ramziy ifoda, falsafiy mushohada va badiiy qatlamlarning murakkabligi bilan ajralib turadi. Tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, uning asarlarida voqealar zanjiri, obrazlar tizimi va g'oyaviy qatamlar bir necha darajada talqin qilishni talab etadi. Aynan mana shu xususiyatlar o'rta ta'limdagi o'quvchilar uchun qiyinchilik tug'diradi. Chunki bunday asarlarni chuqur tahlil qilish uchun yetarli badiiy savodxonlik, matn bilan ishlash ko'nikmasi va tahliliy fikrlash zarur. Oliy ta'limda ham muammo butunlay bartaraf etilmagan. Talabalarda adabiy tanqid, falsafiy tahlil va kontekstual yondashuv yetarlicha shakllanmagan holatlar uchraydi. Shu sababli Asqad Muxtor asarlarini nafaqat mazmuniy, balki g'oyaviy qatlamda o'qitish, ulardagi ramz va falsafiy ma'nolarni ochib berish metodlari muhim sanaladi.

Bugungi o'quvchi va talabalarining dunyoqarashi raqamli muhit, tezkor axborot oqimi, vizual tasvirlarga asoslangan fikrlash bilan shakllanmoqda. Asqad Muxtorning badiiy uslubi esa kinoya, ramz, ichki monolog, falsafiy mushohada, tildagi poetiklik bilan boy. Zamonaviy yoshlarning matnni chuqur o'qish odati pasaygani sababli murakkab matnlarni idrok qilish jarayonida tushunmovchiliklar paydo bo'ladi. Shu bois o'qituvchilar matnni nafaqat o'qitish, balki muhokama, taqqoslash, voqealarni sahnalashtirish, muallif g'oyasini zamonaviy hayot bilan bog'lash kabi interfaol yondashuvlardan foydalanishi zarur. Tadqiqotlar ko'rsatishicha, adabiyot o'qituvchilarining bir qismi Asqad Muxtorning murakkab badiiy qatlamlarini tahlil qilish uchun yetarli metodik baza va nazariy tayyorgarlikka ega emas. Natijada asarlar yuzaki o'qitiladi, g'oyalar chuqur ochilmaydi, tarixiy va falsafiy kontekst e'tibordan chetda qoladi. Shuning uchun o'qituvchilar uchun maxsus seminarlar, metodik qo'llanmalar, elektron

darsliklar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etish zamonaviy ta'limning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Asarlarni o'qitishda quyidagi innovatsion va interfaol metodlar samarali natija beradi:

- ✓ Klaster, insert, sinkveyn kabi matn tahlili texnikalari
- ✓ Muammoli savollar, rolli o'yinlar, bahs-munozaralar
- ✓ Film sahnalashtirish yoki sahna ko'rinishlari
- ✓ Grafik organizatorlar – obrazlar xaritasi, sabab-oqibat jadvali
- ✓ Elektron dars va multimedia taqdimotlari
- ✓ Qiyosiy tahlil – boshqa yozuvchilar bilan uslubiy solishtirish

Masalan, "Chinor" romanini o'rganishda obrazlar psixologiyasi, tarixiy kontekst, ramziy tasvirlar, konfliktlar tizimini talabalarga mustaqil tahlil qildirish samarali natija beradi. O'quvchilar mustaqil izlanadi, matnga qayta-qayta murojaat qiladi, badiiy tafakkuri rivojlanadi.

Tajriba-sinov ishlari shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar asosida o'qitilgan guruhda:

- Matnni tahlil qilish ko'nikmalari oshadi;
- Badiiy tafakkur shakllanadi;
- Talabalarning mavzuga qiziqishi kuchayadi;
- Savodxonlik va so'z boyligi rivojlanadi;
- Mustaqil fikrlash ko'nikmasi shakllanadi.

Bu esa umumiy natijada Asqad Muxtor ijodini o'qitish samaradorligini oshiradi va ta'lim jarayonining sifatini yaxshilaydi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, Asqad Muxtor asarlarini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish – muhokama, bahs-munozara, qiyosiy tahlil, sahna ko'rinishlari, multimedia taqdimotlari kabi metodlarni qo'llash – o'quvchilarning adabiyotga qiziqishini oshiradi, tahliliy fikrlash, matn bilan ishlash va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, o'qituvchilar uchun maxsus metodik qo'llanmalar, seminar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etish ta'lim samaradorligini yanada kuchaytiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Asqad Muxtor merosi nafaqat badiiy qadriyat, balki tarbiyaviy va ma'naviy maktabdir. Uning asarlarini zamonaviy metodlar asosida chuqur o'qitish yosh avlodda milliy tafakkur, ma'naviy yetuklik, bag'rikenglik va hayotga mas'uliyatli qarash kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli adib ijodini ta'lim jarayoniga keng ko'lamda tatbiq etish bugungi kunning dolzarb, ilmiy va ijtimoiy ahamiyatga ega vazifalaridan biridir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Quronov D. "Adabiyotshunoslik asoslari." – Toshkent: Akademy, 2012.
2. Sharipov Sh. "O'zbek adabiyoti va zamonaviy tahlil metodlari." – Samarqand, 2020.
3. Karimov B. "O'quvchilarda matn bilan ishlash kompetensiyasini shakllantirish metodlari." // "Ta'lim jarayoni", 2019.
4. Nazarov A. "Adabiyot o'qitish metodikasining nazariy asoslari." – Toshkent, 2021.
5. Muxtor A. "Tanlangan asarlar." – Toshkent: G'afur G'ulom nashriyoti, turli nashrlar.